

TISKOVÁ ZPRÁVA

Suchem v lesích nejvíce trpí smrky, nadějí může být transformace

Strnady – 16. 8. 2017 – Problematika sucha je v poslední době skloňována ve všech pádech a bohužel se nevyhýbá ani lesnictví. Lesnická věda i praxe se snaží již řadu let najít vhodné východisko ze situace, související s klimatickými změnami. S těmi je spojený posun vegetačních stupňů, který se negativně nejvíce dotkne naší hlavní hospodářské dřeviny – smrku. A proto je třeba přetvářet lesní ekosystémy tak, aby měly co nejvíce adaptačních schopností na globální změny ekologických podmínek.

Plocha jehličnatých dřevin a zejména smrku se podle Zprávy o stavu lesa a lesního hospodářství ČR nadále snižuje. Naproti tomu se setrvale zvyšuje podíl listnatých dřevin zejména buku. Vedle celkového zastoupení jednotlivých druhů dřevin, je z hlediska posuzování druhové biodiverzity našich lesů významným ukazatelem také výskyt porostních směsí v rámci jednotek prostorového rozdělení lesů. Poměr smíšení jednotlivých druhů dřevin v rámci těchto jednotek trvale narůstá ve prospěch smíšených porostů a porostů s převahou listnáčů. Lesníci se tak trvale snaží o dosažení optimální druhové skladby lesů.

Rekonstruovaná přirozená a současná skladba lesů (v %)

skladba lesů	smrk	jedle	borovice	modřín	ostatní jehličnaté	celkem jehličnaté	dub	buk	habr
přirozená	11,2	19,8	3,4	0,0	0,3	34,7	19,4	40,2	1,6
současná	51,1	1,1	16,6	3,9	0,3	72,9	7,1	7,8	1,3
doporučená	36,5	4,4	16,8	4,5	2,2	64,4	9,0	18,0	0,9
	jasan	javor	jilm	bříza	lípa	olše	ostatní listnaté	celkem listnaté	holina
přirozená	0,6	0,7	0,3	0,8	0,8	0,6	0,3	65,3	0,0
současná	1,4	1,4	0,0	2,8	1,1	1,6	1,6	25,9	1,2
doporučená	0,7	1,5	0,3	0,8	3,2	0,6	0,6	35,6	0,0

Zdroj: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR v roce 2015

S nárůstem odlišností stanovištních podmínek od růstového optima smrku se zvyšuje nebezpečí poškození smrkových monokultur nahodilými těžbami. Výše celkové objemové produkce smrkových monokultur, považovaná v minulosti za jeden z hlavních faktorů při volbě dřevinné skladby, ustupuje do pozadí. Zvýšený důraz je kladen na kvalitu dřeva a ve stále větší míře i na plnění mimoprodukčních funkcí lesa. Od odklonu od monokulturálního smrkového hospodaření se tedy očekává lepší plnění požadovaných ekologických, sociálních i ekonomických funkcí.

„Změna hospodaření ve smrkových monokulturách je možná dvojím postupem, a to úpravou dřevinné skladby (přeměnou) nebo změnou prostorové a věkové struktury (převodem hospodářského způsobu nebo jeho formy). Pěstební opatření obou postupů mohou na sebe navazovat nebo se mohou prolínat. Nově používaný termín přestavba (transformace) lesa je souhrnný pojem pro oba uvedené současně probíhající procesy. Nejedná se o návrat k přirozené dřevinné skladbě daného stanoviště, ale o tvorbu smíšených, věkově a prostorově strukturovaných porostů s takovým zastoupením smrku, aby nebyla nevratně ohrožena

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

produktivita stanoviště,“ upřesňují Jiří Souček z VÚLHM, v. v. i., Výzkumné stanice Opočno, a Vladimír Tesař z Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Oba se transformací monokultur dlouhodobě zabývají a společně také zpracovali Metodiku přestavby smrkových monokultur na stanovištích přirozených smíšených porostů.

Smrk ztrácí růstový potenciál a vitalitu tím více, čím se stanoviště liší od jeho životních nároků. **Vysokému riziku jsou smrkové porosty vystaveny na stanovištích s ročními úhrnem srážek pod 600 mm (300 – 350 mm ve vegetačním období). Stres z nedostatečného zásobování vodou zvyšuje riziko napadení biotickými škůdci. Přirozeně mělký kořenový systém není zárukou takového ukotvení v půdě, aby smrk odolal náporům vichřice.**

Doporučovaná dřevinná skladba jako optimalizovaný kompromis mezi přirozenou dřevinnou skladbou a skladbou hospodářsky výhodnou předpokládá snížení zastoupení smrku na 36,5 % (viz tabulka). Zejména v nižších a středních polohách by smrk měl být nahrazen stanovištěně vhodnými dřevinami, které zvyšují stabilitu porostů a příznivě ovlivňují koloběh látek v prostředí (v současné legislativě označované za meliorační a zpevňující). **Míra jejich pozitivního působení závisí na stanovištních podmínkách, zastoupení a cenotickém postavení v porostu.** Návrhy doporučení postupů pro přestavby tedy počítají s různými typy cílových hospodářství na nejrozmanitějších stanovištích s rozmanitými podmínkami růstu a druhy půd.

Pestrá směs dřevin v lesích mezi Štěchovickou a Slapskou přehradou, foto Jan Řezáč

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Několik příkladů:

Cílové borové (smíšené) hospodářství na exponovaných stanovištích – hospodářský soubor 21 (31): V přirozené dřevinné skladbě převládá dub zimní s dalšími listnáči. Stanovištní podmínky smrku nevyhovují, případné smrkové porosty se již od středního věku přirozeně prořezávají, jejich produkční potenciál je velmi nízký, smrkové monokultury zvyšují riziko degradace půd prostřednictvím nepříznivých humusových forem. Cílové borové hospodářství je zaměřené na objemovou produkci. Cílem přestavby je změna dřevinné skladby na porosty s úplnou převahou borovice, popř. větší účastí dubu, nejlépe dvouetážové.

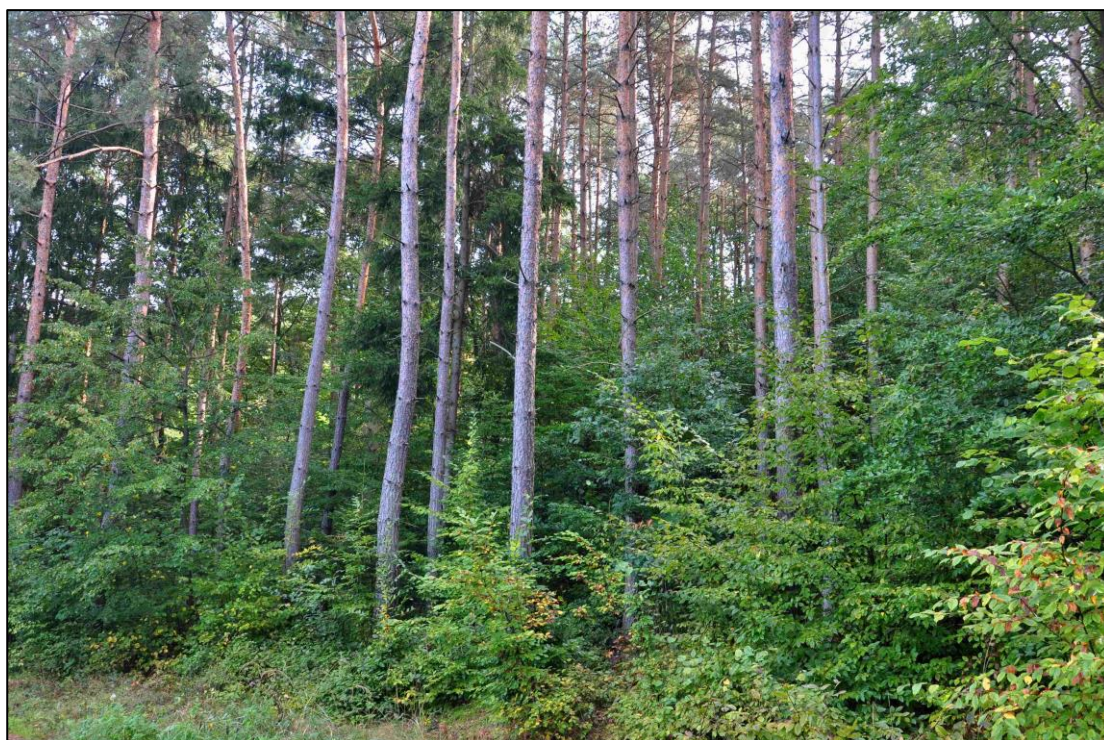
Cílové dubové hospodářství na živných a obohacených půdách (HS 25): Cílem přestavby je záměna smrku za smíšené listnaté porosty (buk, lípa, popří. i jedle) na oglejených stanovištích. Takové porosty se produkcí přinejmenším vyrovnají smrkovým porostům, přičemž zlepší ekologický potenciál stanovišť.

Cílové bukové hospodářství na bohatších vysychavých půdách – HS 31: Cílem přestavby je úplná záměna smrku bukem, případně dalšími dřevinami, které buk přirozeně doprovázejí. Alternativní hospodářskou dřevinou může být borovice.

Transformace lesa je značně dlouhodobý proces, změny zastoupení dřevin jsou pozvolné a výraznější výsledky se projeví v průběhu několika lesnických generací. Autoři uvádějí, že navržené postupy transformace zohledňují empirické zkušenosti předchozích generací lesních hospodářů.

Podrobně jsou postupy popsány v publikaci, která je volně dostupná na webových stránkách VÚLHM, Metodika přestavby smrkových monokultur na stanovištích přirozených smíšených porostů: http://www.vulhm.cz/sites/File/vydavatelska_cinnost/lesnicky_pruvodce/lp_2008_04.pdf

Kontakt na autora metodiky: Ing. Jiří Souček, Ph.D., e-mail: soucek@vulhmop.cz, Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i., Výzkumná stanice Opočno

*Borovice
s podrostem
buku v lesích
mezi
Štěchovickou
a Slapskou
přehradou,
foto Jan Řezáč*